

УДК [378.091.212:792.8]:17.022.1

DOI 10.31494/2412-9208-2020-1-1-476-483

REVIEW OF LITERARY SOURCES ON THE PROBLEMS OF MORAL AND SPIRITUAL OUTLOOK OF FUTURE CHOREOGRAPHERS: THEORETICAL ASPECT

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ З ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ МОРАЛЬНО-ДУХОВНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Alona USKOVA,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer

<https://orcid.org/0000-0002-3274-9978>

uskovaalena555@gmail.com

*Bogdan Khmel'nitsky Melitopol State
Pedagogical University*

✉ 20 Hetmanska St., Melitopol,
Zaporizhzhia region, 72300

Альона УСКОВА,

кандидат педагогічних наук,
старший викладач

*Мелітопольський державний
педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького*

✉ вул. Гетьманська, 20,
м. Мелітополь, Запорізька обл.,
72300

Original manuscript received: February 01, 2020

Revised manuscript accepted: March 02, 2020

ABSTRACT

The article deals with the spiritual and moral values that guide the seekers to develop the spiritual and moral outlook of the individual, which will help in life and in the work for professional growth. The main educational problems during the development of the spiritual and moral worldview of the choreographic education seekers in the modern institution of higher pedagogical education are identified, which will allow to correct the work in carrying out educational activities aimed at both the individual and his professional growth. The literature of modern Ukrainian and foreign scholars such as: I. Bekh, L. Vygotsky, R. Gipson, L. Moskalyova, G. Shevchenko, E. Pomitkin, E. Wilson is analyzed. worldview of choreographic education seekers. " After all, spirituality and morality exist in a coherent combination, which gives the opportunity to generate an inseparable and harmonious personality.

Through the use of supporting literature, we have revealed the theoretical aspects of the development of the spiritual and moral outlook of student youth, namely future choreographers, who will help to supplement the teaching of choreographic disciplines.

The article describes the peculiarities of realization of the main tasks in the development of the spiritual and moral outlook of the personality of the choreographic education seeker in a higher pedagogical educational institution. We paid special attention to the development of the spiritual and moral outlook of the future choreographer as an important quality of becoming a professional personality. But characterized by mythological, philosophical, religious, scientific, artistic worldviews. Where the types of worldviews we have developed lead to the development of creativity, spiritual balance and the maintenance of an internal order that is closely linked to the development of any worldview that directly leads to continuous growth and the acquisition of certain professional experience.

Keywords: *spirituality, morality, outlook, spiritual and moral outlook.*

Вступ. На сьогодні за допомогою впровадження інноваційних технологій українська система освіти намагається стрімко розвиватися. Використовуючи комп'ютерні технології при опануванні певних професій, можна досягти великих успіхів. Однак не всі професії можна засвоювати за допомогою таких технологій. Адже ще ніхто не відміняв духовно-морального зростання особистості фахівця під час професійного навчання.

Спостерігаючи за розвитком нинішнього покоління молоді при формуванні у неї професійних орієнтацій, умінь, навичок, можемо зазначити, що живе спілкування стає не в тренді. Віртуальні комунікації починають стрімко заповнювати життя та перешкоджають можливості насолоджуватися спілкуванням, під час якого проходить духовно-моральне зростання та розвиток світогляду особистості. Чим менше здобувачі освіти спілкуються між собою, розділяють власні думки, погляди, набуті знання тощо, тим більше вони схильні до духовно-морального занепаду. Адже студентська молодь має оволодівати не лише системою наукових знань, професійних навичок і умінь, а й розвивати духовно-моральний світогляд за допомогою опанування кращих здобутків національної науки, культури країни, в якій проживає.

Мета цієї статті полягає в теоретичному обґрунтуванні шляхів подолання основних проблем у розвитку духовно-морального світогляду здобувачів хореографічної освіти.

Методи та методики дослідження. Теоретико-методологічний аналіз проблеми розвитку духовно-морального світогляду студентської молоді здійснювався за допомогою аналізу, синтезу, порівняння й узагальнення педагогічного досвіду науковців із значеної проблеми.

Результати та дискусії. Проблема розвитку духовно-морального світогляду молодого покоління в державі під час її інтеграції до загальноєвропейського співтовариства є актуальною. Адже однією з проблем розвитку духовно-морального світогляду в студентській молоді є вплив молодіжних субкультур, що відривають їх від загальнолюдських духовно-моральних цінностей, підтримки, розвитку та примноження багатовікової спадщини українського народу. Виявлення такої проблеми спонукає сучасних педагогів формувати в студентів духовно-моральні цінності під час освітнього процесу заради становлення кожного з них як індивідуальності та професійної особистості.

Проблема розвитку духовно-морального світогляду студентської молоді є багатоаспектною. Питання морального виховання розглядали такі науковці, як М. Аглетасва, Р. Атаманова, І. Бех, І. Бужина, З. Васильєва, Л. Москальова, Г. Шевченко, О. Ярмоленко та інші. Науковці акцентують на необхідності розвивати в здобувачів вищої освіти моральної цінності як розширення їхнього світогляду не лише з життєвої, а й професійної позиції. Однак про розвиток морального світогляду студентської молоді в їхніх працях мова не йдеться, що вказує нам на одну з основних проблем розвитку духовно-морального світогляду та спрямовує нашу роботу на подальший огляд літератури для формування поняття «моральний світогляд».

Проблему духовного виховання в Україні вивчали та вивчають

науковці: І. Бех, М. Боришевський, Б. Братусь, Л. Виготський, Є. Ісаєв, З. Карпенко, О. Киричук, О. Колісник, В. Москалець, Е. Помиткін, В. Слободчиков та інші. Так, І. Бех стверджує, що студентська молодь є значним прошарком нашого суспільства, котрий має розвивати духовний потенціал. Основною соціальною детермінантою, що визначає морально-духовне зростання молоді особистості, є її професійно-пізнавальна діяльність, пов'язана з духовними пошуками [1, с. 399]. Погоджуючись з науковцем, можемо додати, що професійно-пізнавальну діяльність, яка пов'язана з духовними пошуками, також необхідно розглядати як розвиток духовного світогляду, оскільки кожна професія має свої методи та форми роботи, що забезпечують основні функції засвоєння матеріалу.

Після огляду наукової літератури з питання розвитку духовного виховання можемо констатувати, що науковці не розглядали окремо розвиток духовного світогляду в здобувачів вищої освіти, а досліджували та аналізували лише духовне виховання студентської молоді, що є ще однією з основних проблем розвитку духовно-морального світогляду студентської молоді, а особливо майбутніх хореографів. Усе це переконує в необхідності продовжити огляд наукової літератури щодо формулювання поняття «духовний світогляд», що актуально для майбутніх хореографів.

Дослідженню розвитку світогляду присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних філософів та науковців, як Є. Андроса, Є. Бистрицького, В. Василенка, Й. Гете, О. Данильяна, В. Діденка, В. Дильтея, В. Сухомлинського, В. Табачковського, В. Тараненка, Н. Хамітов, В. Шинкарук, М. Юрія та ін.

Український філософ Є. Бистрицький свідчить, що саме науковий світогляд, є найкращим показником якості "зовнішності" науково-технологічного відношення людини до навколишнього середовища й до власного життєвого світу. Адже усе чітко показано на схемах просвітницько-діяльнісного бачення культури. Науковець характеризує Людину як розумну, науково-освічену, "справді культурного громадянина світу", особу, яка має універсально-культурний світогляд, об'єктом знання якої є необмежені простори зовнішньо-людського й історично-майбутньо-модерного світогляду» [2, с.62-90; 465-467.].

Український філософ Н. Хамітов, зазначає, що, набувши розвитку в різних формах, світогляд позначався відкритістю до інтелектуальних традицій і насамперед до західноєвропейських. А при формуванні нового світогляду з властивою йому вірою в людину та її можливості, опануванням античної спадщини, наближенням до природи, ідеалізацією останньої як об'єкта мистецького зображення, переважанням ідеалу споглядання (з притаманним перенесенням творчої активності людини у внутрішній духовний світ) над ідеалом громадянської активності при започаткуванні новітньої освіти буде ще більше затребуваний у своєму розвитку. Ми вважаємо, що хоча в наш час інформаційні технології і заповнили увесь світ (це як позитивно, так і негативно), люди все-таки потребують власного розвитку. Саме за умови повернення до духовності, моральності та дотримання їх норм людина зможе ефективніше розвивати та розширювати

особистий духовно-моральний світогляд [4, с.88].

Сучасний український філософ В.Шинкарук став засновником Київської світоглядно-антропологічної школи. Він вважав, що філософування в руслі гуманізму пов'язане з прагненням занурити його у світову та вітчизняну філософську й культурну традицію і тим самим повернутися до втрачених можливостей, відродити духовний багаж, забутий у роки панування схоластичної державної ідеології. У наш час, на думку філософа, «...світогляд є невід'ємним атрибутом людської свідомості. У ньому безпосередньо виражена суспільна природа людини й творчий характер її свідомості» [6, с.30-32]. Для нашого дослідження є важливим, щоб саме розвиток духовно-морального світогляду в здобувачів хореографічної освіти розкривав творчий потенціал дотримання норм і професійності.

Німецький філософ В. Дильтей розробив власну теорію світоглядів. Він вважав, що саме в них у вищих формах особливо часто застосовується один метод – пояснення деякого незрозумілого за допомогою зрозумілого. Ясне стає засобом розуміння й пояснення незрозумілого. Наука здійснює аналіз і потім встановлює загальні відношення між ізольованими таким чином однорідними групами фактів; релігія, поезія й первісна метафізика виражають значення й зміст цілого. Де наука – вивчає та пізнає, а релігія, поезія й первісна метафізика – все розуміють. За визначенням філософа, усі світогляди мають одну й ту саму будову, коли намагаються вирішити загадки життя. Адже одна система, в якій на основі однієї картини світу вирішуються питання про значення й сенс цілого світу, де ідеал – це вище благо основних принципів життя. Така система визначається психічною закономірністю, згідно з якою концепція дійсності кладеться в основу поділу станів і речей на прийнятні й неприйнятні, на ті, що викликають задоволення й невдоволення, гідні схвалення або осуду. Така оцінка життя постає, у свою чергу, основою, що визначає нашу волю, тобто вказує на включення духовно-моральної рівноваги, яка й допомагає розкриттю духовно-морального світогляду в результаті закономірної послідовної роботи нашого пізнання [3, с.120].

За В. Дильтейем, основними передумовами формування різних світоглядів є різні умови життя (клімат, раси, нації), тобто все, що створене історією або іншим державним порядком, обумовлене часом поділу на епохи й століття, в яких живуть нації, впливаючи одна на одну. Однак, сучасне життя вражає нас постійною зміною розумінь, негараздами долі й силою зовнішнього світу, але душа має прагнути до внутрішньої врівноваженості, тобто набуття мудрості в духовному зростанні. Також важливим є те, що філософ вважає світогляд не витвором мислення, не волею пізнання. Світогляд – це результат зайнятої в житті позиції та отримання життєвого досвіду всієї конструкції нашого психічного цілого та піднесення життя до усвідомлення в пізнанні дійсності, оцінка життя й діяльності. Це основне положення вчення про світогляд підтверджується, якщо розглядати весь хід історії в цілому [3, с. 120].

Питанням світогляду займалися не лише науковці, слухну думку щодо розкриття світогляду має німецький письменник Й. Гете. Він був одним з перших провидців органічного світогляду, заснованого на розумінні світу як живої монадної цілості, утвореної із множини таких

самих монадних різномасштабних форм, що органічно самореалізуються на всіх рівнях і в усіх сферах буття. З чого бачимо, що будь-який світогляд у житті людини відіграє важливу роль, і ми маємо усі підстави для того, щоб його розвивати в майбутніх хореографів.

У філософії дослідженню поняття “світогляд” приділяється чимало уваги, оскільки він супроводжує людину на всіх етапах її життя.

Так, у філософському енциклопедичному словнику В. Шинкарука поняття «світогляд» розкрито як самовизначення людини щодо її місця у світі та взаємовідносин з ним. За авторами В. Діденко та В. Табачковським, світогляд є духовно-практичним утворенням, заснованим на співвіднесенні наявного, суцього та уявного, бажаного, належного, синтез досвіду, оцінки знання та переконань, зорієнтованих на ідеали [4, с.569]. Для нас є важливим це судження, адже поняття «духовно-морального світогляду» майбутніх хореографів має включати в себе майже всі перераховані вище якості, щоб творча професія набувала повнішого та зрозумілішого сенсу. Ще одне важливе, на наш погляд, уточнення щодо поняття «світогляд». Потреби особистості в саморозвитку, завдячуючи системі принципів, знань, ідеалів, цінностей, надій, вірувань, поглядів або на сенс і мету життя, які визначають діяльність майбутнього хореографа або соціальної групи (хореографічного колективу), що оточує та органічно включається у здійснення людських вчинків, дотримуючись норм поведінки, а також форм і способів сприйняття суб'єктом світу.

Для нашого дослідження важливими є витлумачення світогляду у філософському енциклопедичному словнику. Так, структурно світогляд поділяється на такі рівні: світобачення виникає на основі принципів; світовідчуття постає на основі досвіду; світорозуміння формується на основі знання; світоспоглядання виникає на основі поставленої мети, цілі, що усвідомлюється завдяки універсальним формам діяльності; світосприйняття формується на основі цінностей [4, с.567]. Завдяки вищеописаним світоглядним рівням можемо зазначити, що всі вони оснований на духовних і моральних цінностях, що потребує особистість при будь-якому етапі свого життя. Для нашого дослідження важливим є те, що якісне професійне зростання хореографів має відбуватися саме за дотриманням цих рівнів. Тоді не буде загублене живе спілкування, відчуття прекрасного, бажання творити мистецтво навіть не в мистецькій професії.

У зв'язку з виникненням сучасних надприродних подій людство повертається до віри в міфологію. Як вказано в підручнику з філософії О. Данильяна, вона є універсальним типом світогляду первісних суспільств, усі етноси своїм першим світоглядом вважають міфологію, яка містить у своїй основі міф – вигадану розповідь, витвір народної фантазії, де явища природи або культури подаються в наївно-антропоморфній формі. Тож міфологічний світогляд ґрунтується на вірі в надприродні сили, абсолютизуючи досвід окремого роду, племені та ін. з притаманними їм рисами – тотемізму, антропоморфізму, анімізму, символізму, фетишизму тощо [5, с.5-12]. Оскільки ми розглядаємо різні види світогляду, важливим є те, що він є сукупністю уявлень про місце людини у світі. Таке формулювання поняття розкриває здобувачам хореографічної освіти

можливості забезпечення потреби самовизначатися за допомогою розвитку духовно-морального світогляду через мистецький прояв.

Філософський світогляд за сучасних умов розглядається як один із впливових і дієвих типів. Він, як і релігія, розвивався з первинної міфології, успадкувавши її світоглядні функції. Тож він узагальнює практичний досвід, набуті під час освітнього процесу знання, упорядковує життєві та професійні цінності, допомагає у волевиявленнях здобувачів хореографічної освіти, в їхньому ставленні до мистецької освіти, повного розкриття з метою проникнення в сутність буття Всесвіту та особистості. Також, за судженням О. Данильяна, філософський світогляд є раціонально-теоретичною рефлексією підґрунтя всіх видів людської життєдіяльності, а для здобувачів хореографічної освіти – це розкриття духовно-морального світогляду через прийняття людьми їх творчих робіт, що надають відповіді на буденні запитання: «Чому? Навіщо? Куди? За що?» тощо. Адже завдяки хореографічним прем'єрам можна показати та передати і філософію, і різні світогляди загальної спрямованості, і людину з її ставленням до буденності. Проте відповіді на всі проблеми видів світогляду представники різних професій шукають по-своєму.

Сучасний філософський світогляд має особливості, однак в осмисленні світу ця наука систематично посилається на знання, адже вона досліджує пізнавальне, духовне, ціннісне, соціальне, моральне, естетичне тощо ставлення людини до світу, виробляючи певні критерії й принципи як суспільної, так і індивідуальної діяльності, спираючись на знання закономірностей.

Таким чином, філософський світогляд є закономірним етапом у духовному розвитку людства, який був обумовлений як змінами в суспільному бутті людей, так і розвитком різних галузей суспільної свідомості. Однією з таких галузей є мистецька освіта, зокрема хореографія, що має неабиякий вплив на розкриття життєвих питань через передачу певних рухів тощо. Узагальнені форми діяльності людини в окремі історичні проміжки часу відповідно до розвитку культури та пізнання є проявом і вираженням свідомості й самосвідомості людини, практично орієнтованих на перетворення світу й себе за нормами культури і цивілізації.

Важливим для нас є релігійний світогляд, який ґрунтується на обоженні надприродних сил, жорсткому поділі на духовний і тілесний, земний і небесний, природний і надприродний світи, де все долається персоніфікацією [4, с.569], а час набуває стріловидного вигляду, постулюється ноуменальний світ, недоступний органам чуттів і розуму. Релігійний світогляд у філософському енциклопедичному словнику розкривається більш зрілою формою світогляду, ніж міфологічний. У ній буття осягається новими засобами. Важливим для нас є таке судження, що світ роздвоюється на духовний та тілесний, земний і небесний, природний і надприродний, до того ж земний починає розглядатися як наслідок надприродного. Саме такі поділи можна втілити в хореографічну виставу для передачі та вирішення певних проблем за допомогою обрядовості, де плекаються людські почуття любові, добра, терпимості, співчуття, милосердя, обов'язку, справедливості тощо. Але в релігійному світогляді

можуть відобразитися й протилежні настрої, ідеї тощо [4, с.570].

За визначеннями філософів, науковий світогляд ґрунтується на експериментальних та теоретичних знаннях про світ загалом, які характеризуються об'єктивністю, істинністю, загальною значущістю, цілеспрямованістю, відтворюваністю, детермінованістю, необхідністю, ефективністю в змінах природно-історичної дійсності. У хореографічному професійному зростанні вагомим є цілеспрямованість та вміння відтворювати дійсність задля донесення до людства певних проблем та бажання їх виправити.

Вітчизняні філософи свідчать, що мистецький світогляд ґрунтується на художніх образах та творах мистецтва, матеріальних та духовних цінностей, що задовольняють естетичні потреби людини і суспільства відповідно до смаків, переконань, ідеалів. Світоглядні переконання, які пройшли крізь серце людини, пережиті й вистраждані нею, опосередковані власним досвідом, тобто такі, що беруть участь у формуванні життєвої позиції. Світогляд спрямовує на ідеал – ідею, що стала предметом почуття. Саме тому в наш час стрімко розвиваються інформаційні технології, які перетворюють живе спілкування на електронне, але головне – не занаятити духовність, дотримуватися моральної вихованості та розвивати світогляд [4, с.570].

Висновки. Оскільки потреба самовизначитися в житті характерна майже для всіх людей, то світогляд найперший зорієнтує особистість, адже він є сукупністю уявлень про місце її у світі.

Таким чином, приймаємо та можемо стверджувати те, що який би світогляд ми не розглядали, усі наукові та філософські пояснення призводять до розвитку внутрішньої рівноваженості, тобто духовної вихованості та дотримання внутрішнього розпорядку – моральної вихованості. Усі опрацьовані нами види світоглядів переконують у тому, що розвиток творчих здібностей, духовна рівноваженість та внутрішній розпорядок тісно пов'язаний з розвитком будь-якого світогляду, який безпосередньо спонукає до безперервного зростання та набуття певного професійного досвіду. Формування духовно-морального світогляду здобувачів хореографічної освіти – одне із провідних завдань освітнього закладу. І це надає нам усі підстави для проведення подальшого пошуку та експериментальної роботи для пояснення та розкриття сучасного власного поняття «духовно-моральний світогляд здобувачів хореографічної освіти» за допомогою дослідження змісту, форм і методів ефективної реалізації даного процесу.

Література

1. Бех І.Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Том 1. – Чернівці : Букрек, 2015 – 840 с. – С. 399
2. Бистрицький Є. К. Філософський образ культури та світ національного буття // Феномен української культури: методологічні засади осмислення. — Київ: Фенікс, 1996. — С.62-90; 465-467.
3. Бойченко І. К. Філософія історії : [підручник] / І. К. Бойченко. – Київ : Знання, 2005. – 120с.
4. В. Діденко, В. Табачковський. Світогляд // Філософський енциклопедичний словник / В.І.Шинкарук (голова редколегії) та ін.; Л.В.Озадівська, Н.П.Поліщук (наукові редактори); І.О.Покаржевська (художнє оформлення). —

Київ: Абрис, 2002.— 742с. — С.569; С. 88с

5. Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, В. М. Тараненко. — 2-ге вид., допов. і переробл. — Х. : Право, 2012. — 312 с. С.5-12

6. Філософський словник / За ред. В. І. Шинкарука. — 2. вид. I доп. — К.: Голов. ред. УРЕ, 1986. — 800 с. — С.30-32.

References

1. Bex I.D. Vy'brani naukovi praci. Vy'xovannya osoby'stosti. Tom 1. — Chernivci : Bukrek, 2015 — 840 s. — S. 399

2. Vy'stry'cz'ky'j Ye. K. Filososfs'ky'j obraz kul'tury` ta svit nacional`nogo butt'ya // Fenomen ukraïns'koyi kul'tury': metodologichni zasady` osmy'slenn'ya. — Ky'ïv: Feniks, 1996. — S.62-90; 465-467.

3. Bojchenko I. K. Filosiifiya istoriyi : [pidruchny'k] / I. K. Bojchenko. — Ky'ïv : Znannya, 2005. — 120s.

4. V. Didenko, V. Tabachkovs'ky'j. Svitoglyad // Filososfs'ky'j ency'klopedy'chny'j slovny'k / V.I.Shy' nkaruk (golova redkolegijiyi) ta in.; L.V.Ozadovs'ka, N.P.Polishhuk (naukovi redakto'ry'); I.O.Pokarzhev'ska (xudozhnye d'romlenn'ya). — Ky'ïv: Abru's, 2002.— 742s. — S.569; S. 88с

5. Dany'l'yan O. G. Filosiifiya : pidruchny'k / O. G. Dany'l'yan, V. M. Taranenko. — 2-ge vy'd., dopov. i pererobl. — Х. : Pravo, 2012. — 312 s. S.5-12

6. Filososfs'ky'j slovny'k / Za red. V. I. Shy' nkaruka. — 2. vy'd. I dop. — K.: Golov. red. URE, 1986. — 800 s. — С.30-32.

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто духовно-моральні ціннісні орієнтації, які спрямовують здобувачів освіти на розвиток духовно-морального світогляду особистості, який допомагатиме протягом життя та в професійному зростанні. Визначено основні виховні проблеми під час розвитку духовно-морального світогляду здобувачів хореографічної освіти в сучасному закладі вищої педагогічної освіти, що нададуть можливість коригувати роботу при проведенні виховних заходів спрямованих як на особистість, так і на її професійне зростання. Проаналізовано літературу сучасних українських і зарубіжних науковців (І. Бех, Л. Віготський Р. Гіпсон, Л. Москальова, Г. Шевченко, Е. Помиткін, С. Уїпсон), що спрямували наше дослідження на подальше визначення сутності поняття "духовно-моральний світогляд особистості здобувачів хореографічної освіти". Можемо стверджувати, що духовність та моральність існують в цілісному поєднанні, яке надає можливість генерувати нероздільну й гармонійну особистість. Аналіз наукових джерел під кутом зору досліджуваної проблеми сприяв визначенню теоретичних аспектів розвитку духовно-морального світогляду студентської молоді, а саме майбутніх хореографів, що допоможуть внести корективи в освітній процес ЗВО.

У статті охарактеризовано особливості реалізації основних завдань із розвитку духовно-морального світогляду особистості здобувача хореографічної освіти в закладі вищої педагогічної освіти. Особливу увагу ми приділили питанню розвитку духовно-морального світогляду майбутнього хореографа як важливої якості становлення професійної особистості; схарактеризували міфологічний, філософський, релігійний, науковий, мистецький світогляди. Опрацьовані нами види світоглядів сприяють розвитку творчих здібностей, духовної рівноваженості та підтримки внутрішнього розпорядку майбутніх хореографів, тісно пов'язані з розвитком будь-якого світогляду, який безпосередньо спонукає до безперервного зростання та набуття певного професійного досвіду.

Ключові слова: духовність, моральність, світогляд, духовно-моральний світогляд.